

BENLİK, KİMLİK ve KİŞİLİK

KAVRAMLARI III :

KÜLTÜREL KİMLİK

Prof. Dr. Sadık TURAL

Kimlik kavramı öncelikle bir kişiye âit boyutu ile gündeme gelir, sonra da toplum seviyesindeki kimlik... Diğer söyleyişle «kültürel kimlik»...

Biz, bir insanı, öncelikle **bir sosyal hayat alanı** içinde tanırız : Her insan kendi sosyal hayat alanının tabii bir üyesidir. Biz onu tanımak isteyince «kimdir?» diye sorarız.

Bu soruya önce ismini, soyadını söyleyerek, daha sonra da memleketini, işini, sosyal ilişkiler ağındaki yerini ifade ederek cevap veririz. Biliyorsak, ona âit diğer özellikleri sayıp dökeriz... Bu cevap verme işlemi sırasında, o insanın dışı vurduğu, bize gösterdiği, vitrinlediği, büyük bir kısmı beş duyumuza dayalı olarak topladığımız bilgileri sıralıyoruz.

İnsanın **hüviyeti** veya **kimliği** denilince, **bir insanın başkaları tarafından nasıl görülüp, hangi değer in biçildiğini** anlıyoruz; o vitrini kuran insan, kimliği ile âhenkli ise, kendi kimliği ile ilgili problemleri konusunda eğilimleri yüzünden bizi şaşırtmıyorsa, anlıyoruz ki, toplumun yargılarının büyük bir kısmı doğrudur, toplum, kişiyi tanımıştır.

İnsanın kimliğini oluşturan, ona özel bir vitrin hazırlayan unsurlar, beş ana grupta toplanabilir :

1. Bedene âit özellikler
2. Zihne ait özellikler (öğrenme gücü, tanıma, analiz, sentez, değerlendirme, hafıza, hayâl gücü...)
3. Mizaç, huy...
4. İstek, irâde
5. Özel yetenekler

Bunlara birer paragraf ile değinelim :

1) İnsanın, anne ve babası ile önceki nesillerden devralman genetik yapı sonucunda ortaya çıkan anatomik yapısı, insanın kimliği ile ilk akla gelen göstergelerdir. Bedenî özellikler, bir ucu ile benlik kavramına bağlı, diğer yönüyle de kimlik kavramını oluşturuyor.

2) Her insanın öğrenme gücü, kavrama seviyesi, analiz, sentez ve değerlendirme gücü ile hafızası diğerinden farklıdır. Yeni bilgiler edinmeye olan ihtiyaç ile, o ihtiyacın karşılanması, zihne ait özelliklerin göstergeleridir. Varlıklar, olaylar, zamanlar, insanlar ve bilgiler arasında karşılaştırmalar yapabilme konusundaki vitrinleşen ifade ve davranışlar **ferdi kimliğin, zihni özellikler yönünü** oluşturur. Çevre konusundaki düşüncesi de, kendisinin, ailesinin veya toplumun geçmişi konusundaki bilgi ve değerlendirmeleri de zihnidir. Şuur ve idrak seviyesi de diyebilirdik, zihne ait özellikler dedik.

3) **Mizaç kavramı** : Huy sosyalleştirebildiği ölçüde, vitrinlendiği kadarıyla, insanın benliğinin şekillenmesinden, toplum içine çıkar hâle getirilmesinden başka bir şey değildir... Mizaç veya huy kavramını, haz ve elem arasında gidip gelmeler, tercih ve tepkiler olarak anlayalım... Mizaç, bir insanın, kuvvetle benimsediği değer ve normlardan, sosyal hayat alanında gösterilmesinde **mahzur bulmadığı** kabulleridir, davranışlarıdır. Sosyal hayat alanında gösterilmesini uygun buldukları...

4) **İstek ve irâde** : İnsanın, başkalarını da hesaba katan, isteyiş, kılış ve tavır

alışları sırasında ortaya koyduğu biyo-psikolojik eğilimleri de ferdi kimliği oluşturan elemanlardır. Bu bakımdan, benliğin törpülenerek sosyal hayat alanına getirilen yönü, ferdin kimliği ile ilgili göstergeleri sayılmalıdır. Ümitsizliğe, aşırı üzüntüye teslim olmak yerine, çevresindeki insanlardan kendisine benzeyenlerle bütünleşebilme... Kendi gücünün ilkelikten çıkarılmış, sosyalleştirilmiş yönü bakımından, tabii ve sosyal çevre konusundaki teklif ve tercihlerin **toplum adına olanları açısından, yaşa²arak yaşama arzusu ve irâdesi, insanın kimliğini oluşturan unsurlardan biridir.** Bu iradenin **benliği** aşan yönü sosyal tarafının ağır basmasıdır.

5) **Özel yetenekler** : Bir insanın artistik ,akademik, mekânîk pratik ve sosyopolitik sâhâlardan birine ve birkaçına ait yetenekleri ve ortaya koydukları da kimliğini meydana getiren elemanlardan bir kısmıdır.

Bir sanat dalında, bir bilim alanında özel bir gelişmeyi veya değişmeyi sağlayıcı, veyâhut mevcut bilgileri toplayıp değerlendiren yeni hükümler elde etme, âlet yapabileme, teknolojinin yapısını kavrayıp, onu kullanırken katkıda bulunma ve nihâyet, gruplara, toplumlara liderlik etme, kişiye âit kimliği oluşturan unsurlardandır.

İnsanlar bir kişiyi tanımlarken, bu beş grupta topladığım özelliklerden bir veya birkaçını ifade ederler. Bu özelliklerinizi yerip, dedikodunuzu edip, benliklerindeki kıskançlığı başka türlü gösterenler de, mübalâğa ederek övenler de, objektif kalmaya çalışarak değerlendirenler de «kimliğinizi» ifade etmiş olurlar.

Başkalarına gösterilen kimlik ile insanın içindeki dünya (benlik) arasında, çatışma varsa orada bir kimlik bunalımı vardır denilebilir. Kişinin kimlik bunalımına, benliğini sosyalleştirememiş olmaktan doğan intibâksızlık sebep olabilir. Kişinin kimlik bunalımına, kendi kimliği karşısında olumlu veya olumsuz tavır alışların sonundaki sık sık vitrin değiştirme çabaları yol açabilir. Olmak istediği hâlde olamamak, göstermeye çalıştığı halde vitrinineyle aynileşememek, bir başka kişi ve kişilere ben-

zemek arzusu v.b. gibi duurmlar da, kişinin kimlik krizine girmesini hazırlamaktadır. «Ya olduğun gibi görün, ya görüldüğün gibi ol» hükmü, kimlik bunalımını konusunda, 750 yıl önce, Türk sofisi Mevlânâ'nın bulduğu çâredir.

Kimlik buhranı, insanın benliğinin, sosyalleşmeye direnmesi sonucunda ortaya çıkabileceği gibi, büyük hadiseler yüzünden, ağır hastalıklardan sonra da karşımıza gelebilir. Kimlik buhranı, yepyeni bir çevrede, yeni değer, norm ve sosyal denetim unsurlarına intibak mecburiyetinden doğabilir. En sık karşılaşılanı da bu son durumun yol açtığı kimlik bunalımıdır.

Bir insanın, «**Ben başkaları için neyim? nasıl görünüyorum?**» sorularına verdiği cevaplar arasında, **benzemezlik** veya **uyumsuzluk** varsa, o insan için kimlik bunalımı var demektir. Kendi kurduğu vitrinden, kendinden memnun olmayan insanın, duygu, düşünce ve hayâl dünyası ile dış âlem arasındaki çatışmanın dışa vuran yönüne, **kimlik krizi** diyoruz.

Yaşandan, mesleğinden, cinsiyetinden, sosyal, ekonomik veya kültürel konumundan memnun olmamanın verdiği huzursuzluktan kurtulmak istemek herkesin hakkıdır.

Bir kişinin veya bir insan grubunun, **olmak istediği konum ile başkalarının hükme bağladığı vitrin** arasındaki dengesizliğe kimlik buhranı demeliyiz. Bu buhrandan kurtulmanın yolu yine insanın kendisidir. Temel özelliklerini benimseyip sabır ile başarılı olmaya çalışma; eksik olduğu konular üzerinde düşünürken, bunların çözümlenemeyecek türden olanlarını kabullenip, başka başarı alanları aramak... Kendine karşı dürüst olup sabırlı olmak. Benliğinden gelen ihtiraslara söz dinletmeye çalışmak... Kimlik krizi, zamanı üç boyutuyla görmek suretiyle halledilebilir.

Türkiye'de gelenekli eğitimin fonksiyonlarını yitirmesi ailede güç odağı tartışmalarının başlaması kimlik krizlerine yol açtı. Resmî ve yarı resmî kurumlar ile basın millî benlik ve kimlikten uzaklaştırıcı anlayışlarının ürünlerini, 1940'tan sonra doğanlar üzerinde kolayca görebildik.

Özellikle 1945-1950 arasında doğanlar ise marksizmin tesirinde kalarak, millî benliğin yerine sınıf şuuruyla millî kimliğin yerine milletlerarası -Sosyalist kimliği koyma savaşını, silahlı eyleme kadar götürdüler. O genç insanların mıydı kabahat?

Bu problemin kaynağında, eğitim sistemimize sık sık çirkin politikanın çomak sokması yatar. Bu problemin kaynağında, gençlere ve gençliğe dalkavukluk etmeyi benimseyenlerin hırsları yatar. Bu problemin kaynağında, oy kaygısı ile mahallî kimlikleri ve insandaki maddî ihtirasları tahrik eden politikacı tipinin taktik bakımından doğru (?) strateji bakımından yanlış program ve propagandaları yatar. Bu yanlışlıkların kaynağında, kendi millî benlik ve kimliği konusunda, değil yeterli, gerekli bilgiyi dahi almadan, teşhis, tedavî işlevlerine soyunmuş aydın mantığı yatar. Bu buhranın kaynağında, ekonomik sistem tercihleri, idarî ve siyasî tavır alışların bünyeye uymadığı zaman, hastalıklı kişi, grup ve toplum ortaya çıkaracağını sosyoloji ve tarih bilgisinden faydalanarak idrak edememiş aydınların inadı yatar; değerlendirmek ve çözmek sıradan insanların işi olmadığı gibi, sabır da gerektirir. 1980'den sonra ise, liberalizm adına teklif edilen fikirler üç açıdan zararlı oldu ve olmaktadır.

1) Ferdî benliğin güçlendirilip, ferdî teşebbüsün ortaya çıkarılması ile ferdiyetçilik kavramlarının birbirine karıştırması yüzünden, self kuvvetlenmesi değil ego azdırılması durumuyla karşılaşılması

2) Millî benlik ile meydana getirilecek bütünleşme, mensubiyet ve birlikte kalkınma heyecanı imkânının kullanılmayıp, ortak kültür paydasından pay alma heyecanı yerine, topluma ve yarınına güven-siz bakan bir nesil yetişmesi...

3) Aileden başlayarak, dayanışmacılık esasına göre oluşan, sıra, saygı ve sevginin belirlendiği iman, kanaat, bilgi saha-larına ait hususîliklerin kaybedilmesi... Mahallî kimliklerin hortlatılması...

Bize göre, gelir dağılımındaki arızalar veya bölgeler arasındaki ekonomik dengesizlikler, 10 milyar dolarlık bir dış yardım

veya çok zengin petrol kaynakları yahut altın yatakları bulunarak düzeltilebilir. Fakat, dayanışmayı, sırayı, saygıyı, sevgiyi esas alan yapıya karşı çıkan bir anlayış, ailemizin yapısını sarsıyor, bu sarsıntı bütün topluma doğru yayılıyorsa, bir nesil bunun faturasını öder; düzeltilmesi pahalıya mal olur.

Sadece Azerbaycan Türklüğünün değil, dünya Türklerinin büyük şâiri Bahtiyar Vahabzâde, Fuzûlî'ye seslendiği «Şeb-i Hicrân» şiirinde bu durumu ne güzel dile getiriyor :

**Servet gitse dert değil, servet gelir yine
de
Bu derddir ki, milletin ruhuna aşkına
da
Diline, kalbine de kasederler... Ay
aman!
Elemelerin, derdlerin hamısından bu
yaman...**

Derdinizi doğru teşhis ettiğinden şüpheleniz olan doktora gider veya tedavî olur musunuz? Hayır! Toplumun derdleri konusunda da aynı hassasiyeti göstermek gerekmez mi?

Kavramları târif etmeye çalışıyorum. Geldik şimdi kültürel kimlik kavramına...

İnsan öncelikle bir kültür çevresinde yaşıyor. Kültürü bir daire olarak kabul edin, o dâirenin kendi içinde yirmiye bölündüğünü farzedin : Onsekiz ayrı sosyal hayat alanı elde edersiniz. Bu sosyal hayat alanının her birinde yaşayanlar birbirine az çok benzerler : Yaşadıkları bölgeler, şehiri, kasabalı, köylü olanları, tahsilleri ve yaş ile cinsiyetleri, sosyal ve ekonomik konumları farklılıklara yol açar. Bu farklılaşma yüzünden, kültürün ortak paydasından alınan pay ise fertlerin ve zümrelerin içinde yaşadıkları sosyal hayat alanı, sosyo-kültürel yapı doğrultusundaki kültürel birikimleri... Sosyo-kültürel yapılardan herbirinin, kültürden aldığı paylar arasında mutlak bir eşitlik yoktur. Yaş, cinsiyet, yaşanan, yerleşilen yerin tabii ve sosyal şartları, imkânları, görülen öğrenim, teknolojiye ulaşma ve kullanma ile benimsenen statü ve roller, insanları gruplandırıyor, bu gruplardaki farklılaşmaya zihniyet demeliyiz.

Bir toplumun içindeki sosyo-kültürel tabakalardan bir veya birkaçı mahallî olanla yetinip, mahallî olanı kültür sanabilir. Bu tür zanların doğurduğu tavır alışlara mahallî kimlikçilik veya reşyonizm denilir.

Kültür ana yapıdır, büyük birikimdir demiştim, onun içinde sosyo-kültürel alt birimler var dedim. Bu noktada kültür kavramının ve sosyo-kültürel yapı kavramının tek tek târifinin ortaya konması gerekiyor. Bu iki kavramdan sonra da, kültürel kimlik kavramının tanımlamasını yapacağım.

Kültür, tarihî bakımdan varlık sahibi olan bir insan topluluğunun, zaman içinde oluşturduğu, daha iyi, daha doğru, daha güzel, daha faydalı, daha insanî, daha akîf, daha ahlâkî, daha konforlu, daha ekonomik, daha huzurlu, daha güvenli olduğunun kabullenildiği değer, norm, davranış ve sosyal denetim kontrol unsurlarının oluşturduğu ve bu yolla mensubiyet duygusu kazandıran bir hayat tarzıdır.

Bu târif'in «**târih bakımından varlık sahibi**» kısmı, açık ama söyleyelim: Soyut bir toplum ve yaşadığına dâir kesin izler bulunmayan bir kültürün üzerinde konuşmak felsefe yapmaktır. Biz tarihinin tanıdığı, kabul ettiği toplumların kültürünü konuşmalıyız. «**Zamanın içinde oluşturduğu**» ibâresi ise, kültürün bir birikim olduğuna, bir şahsın veya bir zümrenin isteği yahut emri ile kültür yapılamıyacağına, târih içindeki varlıkların, akıp gelen zamanın kültür denilen paydayı meydana getirdiğine işâret ediyor.

Kültür, reklâmsız ve zorlamasız bir şekilde, insana mensubiyet duygusu veriyor. Bir topluma mensup olma duygusu... Kültürün, toplumun fertlerine ulaşip onları bütünleştirmek nihâî hedefidir. İşte kültür emperyalizmi veya kültürel savaşlar bu yüzden sürüp gidiyor. Bir toplumun tamamen bütünleşmesini önlemek...

Geldik «daha» kelimelerine... «**Daha güzel, daha faydalı**» vs. Dünyadaki her toplumun kendisine mahsus, iyilik, güzellik, rahatlık, ahlâklılık rasyonellik anlayışları var. Toplumların güvenlik ve itibarlılık anlayışları da birbirlerinden farklı... Almanın İngilizden, Arabın Türkten farklı oluşunun

sebebi, kavramları târif edişindedir; kavramların tariflerindeki ağırlık noktalarının farklılığı insan toplumlarını «özel yapı»lar hâline getiriyor.

Her kültür kendi içinde bir bütünlüktür, orijinal bir yapıdır. Kültürler için, ilerilik gerilikten bahsedilemez, o insan topluluğu için bir başkasına göre ilerilik gerilikten bahsedilebilir. Kültürlerin kınanacak, küçümsenecek, tuhaf bulunacak yönleri de yoktur. Her kültür, bir toplumun ihtiyaçlarını karşılaması bakımından, kendine mahsus bir zenginliktir.

Şimdi sosyo-kültürel yapı kavramını târif edelim. Kültüre ait ortak paydadan, veya yerleşme birimleri ile diğer topluşmaların aldığı farklardan herbirine sosyo-kültürel pay diyorum. Üçyüztümlü derecelik bir daireyi yirmiyeye bölüşümüzü hatırlayınız, bu böldüklerimiz aslında büyük sosyal bütünlüğün içindeki sosyal yapılarıdır. O sosyal yapılardan herbiri, diğerine nisbetle az çok farklılık gösteriyor. Ben bu farklılıkların adının zihniyet olarak konmasını teklif ediyorum. Bu sosyo-kültürel yapılarıdaki zihniyetlerden, **mahallî renkleri ağır basan durumların** adının ise, **folklor** kavramı olmasını savunuyorum.

Karslı Türk ile Muğlalı Türk, Edirneli ile Adanalı arasında duyuş, düşünüş ve hayâl ediş ile zevk alış arasında farklar bulunması kültürün zenginliğine işâret eder, bu farklar zihniyet, zihniyetin hayat içindeki görünümlerinden mahallîliği bâriz olanlara **folklor** denilmesini tartışabiliriz.

Geldik kültürel kimliğe...

Benim adım Sadık, babamın adı Kemâl, soyadım Tural... Benim bu ilk kimlik bilgilerimi alan bir kimse, Alman mı, Arap mı, Rus mu v.s. v.s. cinsli bir tereddüt geçirebilir mi? Hayır... Zâten, konuşunca da Türk olduğum anlaşılır, Türkçe, kimliğimin belirleyici ilk unsurlarındandır.

Bizim toplumumuzun kültürel kimliğinin zemini adlarımız, soyadlarımızdır. Ben Türk'üm, Türk milletine mensup olduğumu duyuyor, düşünüyor, hayâl ediyor, inanıyorum. Bu bir idrâk meselesi...

Türk'ün daha güzel, daha iyi, daha faydalı, daha doğru saydıklarına da sahip çı-

kıyor, yaşıyorum, yaşatıyorum. Türk'ün daha ahlî, daha insanî, daha ahlâkî kabul ettiklerini benimsiyorum. Biliyorum ki, mahallî olanı bizimidir diye benimsiyorum. Biliyorum ki, mahallî olan, folklorik olan rejonalist bir tavır ile karşıma gelmedikçe, bizi bölmeye kalkmadıkça, kültürümüzün zenginliğinin bir göstergesidir.

Kültürel kimliğimizi oluşturan beş ana kaynak var :

1) Tarih içinden süzülüp gelen, tabii gelişmelerle şekillenen gelenek ve göreneklerimizimizin yol açtığı değer, norm ve sosyal kontrol unsurları.

2) Dinî hayatımızın, inançlarımızın sebep olduğu, değer, norm ve sosyal kontrol unsurları.

3) Alay edilme, gülünç düşme korkusunun doğurduğu, değer, norm ve sosyal kontrol unsurları.

4) Kanun, tüzük, yönetmeliklerin (yazılı hukukun) telkin ettiği değer, norm ve sosyal kontrol unsurları.

5) Kendi kültürümüzün dışından gelen bazan iktibas ettiğimiz, bazen bünyemize uygun hâle getirmeyi, belli bir oranda becerdiğimiz değer, norm ve sosyal kontrol unsurları...

Bu beş kaynaktan gelen ve bize Türk ve müslüman kimliğini kazandıran değerler, normlar ve sosyal denetim mekanizmaları, kişiyi toplumda âhenkli hâle getirmeye çalışıyor.

Kültürel kimlik, bu beş kaynağın doğurduğu ve yoğurduğu bir yaşayış tarzı kazandırıyor. Türk'ün aynı dinden olmadığı halde Araptan, Acemden, İngiliz veya Fransızdan ayrı bir kültürel kimlik sahibi olması, ayrı milletler hâlinde yaşayıp gitmelerine yol açıyor. Kültürel kimlik konusunda, kültürel kimliği oluşturan değerler konusunda daha çok şuur sahibi olanlar, daha çok yaşıyorlar. Kültürel kimlik, millî benlik ile beslenerek sahip olunan târihî bir kim yoluyla, insanlarda mesuliyet kaygusu yaratır, bu duygu «şuur» hâline dönüşünce o toplum milletleşir.

Sosyo-kültürel millî kimliğimizin, iman (müslümanlığımız), kanaat (gelenek ve gö-

reneklerimiz), bilgi (oluşturabildiğimiz ve sistemli şekilde aktarabildiğimiz beşerî, fen ve sağlık bilimlerine ait çağdaş hükümler) unsurlarından birini diğerine tercih edemeyiz. Bu konuda **akılcı bir muhafazakârlık**, bir çok problemin çözümünü hazırlayabilecektir.

Bu vesileyle ifade etmemiz gerekir ki, «Batı Medeniyeti» ifadesi bir terim değil, tarifi zorlamalı bir kavramdır.

Görebildiğimiz kadarı ile, Batı Medeniyeti kavramıyla kastedilen Avrupa., ayrı ayrı millî benliklerden farklı farklı sosyo-kültürel millî kimliklerden meydana gelir : Amerikan nüfuzu ile Sovyet tehlikesi karşısında kurulmuş bir birleşme olan Avrupa Ekonomik Topluluğu (ve Avrupa Topluluğu) içindeki devletlerin herbiri, **liderlik savaşı**, daha **büyük pay alma mücadelesi**, vermektedir. Kaldı ki, Alman'ın Fransız'dan ve İngiliz'den, Hollandalı'nın Alman'dan ve Fransız'dan hem farklı idealleri hem de farklı kimlikleri vardır. Dıştan görenler değilse de, yakından ve dikkatli yaklaşanlar, bu gerçeği kavrayabilirler. İşte üç örnek :

a) Almanların, II. Dünya Savaşı Suçluluğu yüzünden millî benlik ve hattâ millî kimlik krizi yaşadıkları, belâlı kırkbeş yıl sona ermiştir;

b) Fransızlar tarafından, Nato'daki —Rusya'ya karşı da olsa— Amerikan liderliğine boyun eğme politikasından vazgeçme şuurunu deklare edilmiştir.

c) Ağır bir ekonomik buhran atlatan İngiltere'nin hem sterlini hem de Büyük Britanya gururu yeniden dirilmiştir. Ortadoğuda ağırlığını duyurmakta olan bir İngiltere vardır. Bu örnekleri diğerleriyle genişletebilirsiniz : **Millî benlik ve kimlikler, ittifakların üstünde bir tezahür halinde daha da güçlenerek devam etmektedir.**

Kültürel kimlik, uyuma devresi geçirebilir, fakat ortadan büsbütün kalkmaz.

1917 yılından beri Rusya içinde yaklaşık iki nesil alındı. Sonunda ne oldu? Kültürel kimlikleri reddetmek üzerine kurulan düzen, inkâr ettiğini kabul etmek zorunda kaldı.

Bizim demokratikleşme sürecimiz millî benliğimizin ve kültürel kimliğimizin güçlenmesine çok yardım eden ana unsurlardan biri olduğu gibi, **Gençliğe Hitabe** ve 10. Yıl nutuklarına akseden anlayış ve irade, bütünleşmemizi hızlandırmıştır. Zihniyet ve folklorik unsurlar büyüklük göstergesi, zenginlik işaretidir.

Millî benlik ve kültürel kimliğimizin Anayasamızın değişmez hükümlerini, ruhunu, oluşturduğu sürece, târih içinde devam ederiz. Millî Eğitim ve Kültür Bakanlıkları uyguladıkları politikalarda benlik ve kimlik krizine yol açıcı, bütünlüğü yaralayıcı tercihlerden kaçındığı ölçüde birlik ve bütünlüğümüz devam eder. Radyo, televizyon ve gazete gibi görüntülü ve basılı yayının araçları, millî benlik ve kültürel kimlik konusunda vurdumduymazlık yerine mensubiyet şuuru taşımayı ve taşınmasını benimserse, değişmelerin yerini gelişmeler alır. Değişmeler karşısında aydınlar da halk da paniğe kapılıp devamlı eleştirci güvensiz bir hayat yaşar. Gelişmeler içinde devamlılık ise, aydının ve haklın parçalanmışlığını önler, herkesi «katkıda bulunma heyecanına» götürür. Türk olmaktan gurur, müs-

lüman olmaktan huzur duymak, ortak paydayı zenginleştirmek... Kültürel kimliğimizi bu tavırla koruyabiliriz.

Edebiyat, felsefe gibi çok yüksek bir haberleşme kuran dil kullanımları, düşünce ile beraber zevk dünyasını gösterir. Zevk, bir toplumdaki hoş ve güzel sayıcı değer ve normların, özel bir heyecan duyurması halidir.

Bir toplumda kavramlar, fiiller, cümle ve zevkler ile ilgili kabullerle, davranışlarda kendisini beğenmeme, kendisi dışındaki dünyalara özenme varsa, kimlik krizi bütün açıklığıyla yaşanıyor demektir.

Şimdi 1991 yılındaki Türk toplumuna, vatandaşların ortak payda karşısındaki tavır; bu ortak paydadan alabildikleri ve almak istedikleri pay; kavramlar, fiiller, cümle ve zevk dünyası bakımından bakınız. Eğer hiçbir problem yok diyorsanız, hiçbir şey yapmayınız; eğer, ortak payda karşısında alınan tavırlar ve alınan paylar bakımından, kavramlar, fiiller ve cümle ile zevk açısından problem var diyorsanız bu sosyo-kültürel kimlik bunalımı için katkılarınızı düşününüz.